

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної роботи
доцент _____ І.В. Геруш
“ 25 ” _____ 2020 р.

ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА
(СИЛАБУС)

з вивчення навчальної дисципліни

«Пропедевтика внутрішньої медицини»

Галузь знань 22 Охорона здоров'я

Спеціальність 221 Стоматологія

Освітній ступінь магістр

Курс навчання 2

Форма навчання денна

Кафедра пропедевтики внутрішніх хвороб,

Схвалено на методичній нараді кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб,
„20” серпня 2020 року (протокол №1).

Завідувач кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб, професор Т.В. Хлащук Хлащук Т.О.

Схвалено предметною методичною комісією з дисциплін терапевтичного профілю
„20” серпня 2020 року (протокол №11).

Голова предметної методичної
комісії, професор

Ташук В.К.

Чернівці – 2020

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	Пропедевтики внутрішніх хвороб
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	<p>Глащук Тетяна Олександрівна – завідувач кафедри, д.м.н., професор, ilaschuk_tetiana@bsmu.edu.ua;</p> <p>Бобкович Катерина Олегівна, к.м.н., доцент bobkovich.kateryna@bsmu.edu.ua</p> <p>Бачук-Понич Наталя Володимирівна, к.м.н., доцент bachuk-ponych.nataliia@bsmu.edu.ua</p> <p>Васюк Валентина Леонідівна, д.м.н., доцент vasiuk.valentyna@bsmu.edu.ua</p> <p>Глубоченко Олена Володимирівна, к.м.н., доцент glubochenko.olena@bsmu.edu.ua</p> <p>Доголіч Олександра Ігорівна, к.м.н., доцент doholich.oleksandra@bsmu.edu.ua</p> <p>Лукашевич Інна Василівна, к.м.н., доцент lukashevych.inna@bsmu.edu.ua</p> <p>Малкович Наталя Миколаївна, к.м.н., доцент malkovich@bsmu.edu.ua</p> <p>Микитюк Оксана Павлівна, к.м.н., доцент mykytiuk.oksana@bsmu.edu.ua</p> <p>Мікулець Людмила Вікторівна, к.м.н., асистент mskulets.ludmyla@bsmu.edu.ua</p> <p>Окіпняк Ірина Вікторівна, к.м.н., доцент okipniak.iryana@bsmu.edu.ua</p> <p>Присяжнюк Василь Петрович, д.м.н., доцент prysjzhnjuk.vasyl@bsmu.edu.ua</p>
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/prop_therapy/
Веб-сайт кафедри	http://prop_therapy@bsmu.edu.ua/
E-mail	prop_therapy@bsmu.edu.ua
Адреса	м. Чернівці, вул. Головна, 100
Контактний телефон	+38 (0372) 55-13-61

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	нормативна
Кількість кредитів	3
Загальна кількість годин	90
Лекції	16
Практичні заняття	24
Самостійна робота	50
Вид заключного контролю	підсумковий модульний контроль

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Пропедевтика внутрішньої медицини – навчальна клінічна дисципліна, яка вивчає методи і прийоми клінічного обстеження хворого, особливості професійного спілкування лікаря з

пацієнтом, суб'єктивні та об'єктивні прояви захворювань (симптоми і синдроми), висвітлює взаємозв'язок патології ротової порожнини та внутрішніх органів, виробляє навички швидкого обстеження і надання невідкладної допомоги хворим на догоспітальному етапі та в надзвичайних ситуаціях.

4. НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1.Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu-u-vdnzu-bukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukczija-shhodo-oczinyuvannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyacziyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);
- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);
- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);
- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);
- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркового дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyz_vybirkovi_dyscypliny_2020.pdf);
- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovir-dodatok.doc>).

4.2.Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3.Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі

студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;

- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки

4.3. Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних (семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролю) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.4. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті вивчення навчальної дисципліни
анатомія та фізіологія людини	клінічна фармація,
етика та деонтологія у фармації	біологічної та біоорганічної хімії
медичної біології	медичної хімії
медичної та біологічної фізики	
мікробіологія з основами імунології	
патологічна фізіологія	
вступ у фармацію	

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

6.1. Мета викладання навчальної дисципліни - є формування у студента основ клінічного мислення і набуття професійних компетентностей обстеження хворого та оцінки основних проявів захворювань внутрішніх органів із дотриманням принципів медичної етики та деонтології.

6.2. Завдання: Визначати етіологічні та патогенетичні фактори основних захворювань внутрішніх органів.

- Провідні симптоми і синдроми при найбільш поширених інфекційних захворюваннях.
- Методи діагностики патології внутрішніх органів за синдромним та нозологічним принципами.
- Інтерпретацію результатів лабораторних (загальних клінічних, біохімічних, бактеріологічних, вірусологічних, серологічних) та інструментальних методів дослідження (дуоденальне зондування, рентгенологічні дослідження, УЗД, КТГ, МРТ та ін.) у хворих із найбільш поширеними інфекційними хворобами.
- Тактику ведення хворих з найбільш поширеними інфекційними хворобами.
- Формулювання клінічного діагнозу захворювань, які потребують особливої тактики лікаря-стоматолога.

- Надавати невідкладну лікарську допомогу при станах, що загрожують життю та здоров'ю хворих.
- Виконувати необхідні медичні маніпуляції.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

7.1. Інтегральна: Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов та вимог.

7.2. Загальні:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність спілкуватися англійською мовою.

ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 11. Здатність працювати в команді.

ЗК 12. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК 13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

7.3. Спеціальні (фахові, предметні):

СК 1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.

СК 2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.

СК 3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.

СК11. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги.

СК 13. Спроможність оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).

СК 14. Спроможність ведення нормативної медичної документації.

СК 15. Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

СК 17. Спроможність до правового забезпечення власної професійної діяльності.

СК 18. Спроможність надавати домедичну допомогу за протоколами тактичної медицини.

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

8.1. Знати:

- Збирати дані про скарги пацієнта, анамнез хвороби, анамнез життя (в тому числі професійний анамнез), за умов закладу охорони здоров'я, його підрозділу або вдома у хворого, використовуючи результати співбесіди з пацієнтом, за стандартною схемою опитування хворого. За будь-яких обставин (в закладі охорони здоров'я, його підрозділі, вдома у пацієнта та ін.), використовуючи знання про людину, її органи та системи, за певними алгоритмами:

- збирати інформацію про загальний стан пацієнта (свідомість, конституція) та зовнішній вигляд (огляд шкіри, підшкірного жирового шару, пальпація лімфатичних вузлів, та щитовидної залози);
- обстежувати стан серцево-судинної системи (огляд та пальпація ділянки серця та поверхневих судин, визначення перкуторних меж серця та судин, аускультация серця та судин);
- обстежувати стан органів дихання (огляд грудної клітки та верхніх дихальних шляхів, пальпація грудної клітки, перкусія та аускультация легенів);
- обстежувати стан органів черевної порожнини (огляд живота, пальпація та перкусія кишківника, шлунка, печінки, селезінки, нирок);
- обстежувати стан кістково-м'язового апарату (огляд та пальпація).

- Оцінювати інформацію щодо стану пацієнта в умовах закладу охорони здоров'я, його підрозділу, застосовуючи стандартну процедуру, використовуючи знання про людину, її органи та системи, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень: загальний аналіз крові, загальний аналіз сечі, аналіз плевральної рідини, аналіз сечі за Зимницьким, аналіз сечі за Нечипоренком, протеїни крові та їх фракції, С-реактивний протеїн, глюкоза крові, глікозильований гемоглобін, ліпіди та ліпопротеїни крові та їх фракції, феритин та залізо сироватки крові, креатинін, сечовина крові, швидкість клубочкової фільтрації, електроліти крові, амінотрансферази крові, загальний білірубін крові та його фракції, коагулограма, сечова кислота крові, лужна фосфатаза крові, дослідження функції зовнішнього дихання, стандартна ЕКГ (у 12 відведеннях), ендоскопічне дослідження бронхів,

ендоскопічне дослідження травного тракту, ехокардіографія, загальний аналіз харкотиння, методи інструментальної візуалізації органів черевної порожнини, методи інструментальної візуалізації органів грудної порожнини, методи інструментальної візуалізації сечовивідної системи, методи інструментальної візуалізації хребта, кісток та суглобів

8.2. Уміти:

1. Виділити та зафіксувати провідний клінічний симптом або синдром захворювання: анемічний синдром, анурія та олігурія, артеріальна гіпертензія, артеріальна гіпотензія, біль в грудній клітці, біль в животі, блювання, бронхообструктивний синдром, випіт у плевральну порожнину, геморагічний синдром, гепатомегалія та гепатолієнальний синдром, головний біль, дизурія, диспепсія, дисфагія, діарея, жовтяниця, задишка, закреп, запаморочення, кардіомегалія, кашель, кровохаркання, набряковий синдром, нефротичний синдром, поліурія, портальна гіпертензія, порушення серцевого ритму та провідності, сечовий синдром, синдром недостатності травлення, синдром серцевої недостатності, синдром дихальної недостатності, синдром печінкової недостатності, ціаноз, шлунково-кишкова кровотеча - шляхом прийняття обґрунтованого рішення, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані фізикального обстеження хворого, знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.
2. Призначити лабораторне та/або інструментальне обстеження хворого шляхом прийняття обґрунтованого рішення, на підставі найбільш вірогідного синдромного діагнозу, за стандартними схемами, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

8.3. Демонструвати:

- ПРН 1. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2).
- ПРН 10. Визначати тактику ведення стоматологічного хворого при соматичній патології (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
- ПРН 15. Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками.
- ПРН 16. Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.
- ПРН 17. Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.
- ПРН 18. Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.
- ПРН 19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.
- ПРН 20. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

ПРН 21. Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списками 2, 2.1) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 6).

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ЄКТС) – 1 модуль «Пропедевтика внутрішньої медицини», який складається з 6 змістових модулів.

Модуль 1: «Пропедевтика внутрішньої медицини»

Змістовий модуль 1. Схема історії хвороби. Методи дослідження органів дихання.

Тема 1. Ознайомлення студентів із завданнями клініки внутрішніх хвороб та організацією догляду за хворими. Схема історії хвороби. Методи збору анамнезу та фізичного обстеження хворих. Загальний огляд хворих.

Значення навичок догляду за хворими у професійній діяльності лікаря будь-якого фаху. Навички загального догляду за хворими - складова загально клінічного і деонтологічного виховання. Організація догляду за хворими. Зміст догляду за хворими. Деонтологічні аспекти догляду за хворими.

Типи лікувальних закладів. Організація роботи приймального відділення. Правила прийому та госпіталізації хворих до стаціонарних відділень: реєстрація, антропометричне обстеження, огляд та ін. Санітарна обробка хворого. Транспортування хворого. Загальний режим лікувального закладу. Особиста гігієна хворого. Догляд за шкірою, профілактика пролежнів, догляд за ротовою порожниною, очима, вухами, носом, волоссям. Зміна білизни. Подача сечоприймача, приймача харкотиння та судна.

Харчування хворих. Основні принципи лікувального харчування. Поняття про базисну, основну дієту, дієтичні столи. Порціонник. Штучне харчування. Харчування тяжкохворих. Температура тіла та її вимірювання. Методи термометрії. Типи лихоманки. Температурна крива. Догляд за хворими з лихоманкою. Етичні та деонтологічні аспекти спілкування з хворим та співробітниками.

Загальні питання пропедевтики внутрішніх хвороб. Значення пропедевтики для засвоєння курсу внутрішніх хвороб. Принцип: «Qui bene diagnoscet bene curat». Видатні клініцисти України та їх вплив на розвиток світової медицини. 1. Вивчення методик обстеження хворого. 2. Вчення про походження симптомів захворювань - *семіотика*. 3. Поняття про синдроми - патогенетично поєднані комплекси симптомів.

Основи загальної методології діагнозу та прогнозу. Принципи діагностики. Види діагнозу. Уявлення про етіологію, патогенез, клінічні симптоми та синдроми, перебіг хвороби. Профілактика та принципи лікування. Прогноз для життя, здоров'я та працездатності.

Методи дослідження хворого. Основні - розпитування хворого, фізичне обстеження. Допоміжні методи - інструментальні та лабораторні.

Історія хвороби як найважливіший інструмент лікарського дослідження хворого, науково-методичний і юридичний документ. *Схема історії хвороби*. Значення розпитування, особливості психотерапевтичного підходу до хворого. Паспортні дані. Скарги - основні та допоміжні (деталізація скарг). Анамнез хвороби (*Anamnesis morbi*). Динаміка виникнення та перебігу симптомів основного та супутніх захворювань із слів хворого та його медичної документації. Анамнез життя (*Anamnesis morbi*). Розвиток у дитинстві. Дані про проведені щеплення, імунізацію, нещасні випадки, перенесені захворювання. Значення даних про хвороби, вік та причини смерті близьких і далеких кровних родичів -хворого. Шкідливі звички. Група крові. Гемотрансфузія. Алергологічний анамнез. Професійний анамнез. Статевий анамнез. Фізичне обстеження хворого. Загальний огляд. Положення у ліжку (активне, вимушене, пасивне). Стан свідомості. Вираз обличчя. Статура. Поняття про

конституцію; конституціональні типи, їх значення. Антропометрія. Ріст. Маса тіла. Окружність грудної клітини. Індекс: ріст/маса тіла. Термометрія. Шкіра та видимі слизові оболонки. Колір. Висипи та крововиливи. Вологість, еластичність. Волосся та нігті. Трофічні порушення шкіри та її дериватів. Підшкірна жирова клітковина. Ожиріння та кахексія. Лімфатична система. Пальпація лімфатичних вузлів, їх локалізація, кількість, розмір, форма, консистенція, рухомість, спаяність між собою та з оточуючими тканинами. Роль лікаря-стоматолога у ранній діагностиці уражень лімфатичної системи. Дослідження опорно-рухового апарату. Огляд. Конфігурація суглобів, набряк, почервоніння, обсяг рухів. Особливості ходи. Деформація кінцівок. Тонус м'язів. Статична сила. Болісність м'язів.

Тема 2. Методи дослідження органів дихання. Особливості анамнезу. Огляд і пальпація грудної клітки. Визначення голосового тремтіння. Методика та техніка перкусії легень. Порівняльна та топографічна перкусія. Семіотика патологічних ознак при перкусії.

Розпитування. Основні скарги при захворюваннях органів дихання, їх патогенез. Носове дихання (вільне, утруднене). Носова кровотеча. Нюх. Біль у ділянці придаткових порожнин під час розмови та ковтання. Зміна голосу. Охриплість. Афонія. Біль в грудній клітці - локалізація. Кашель. Механізм появи. Значення рефлексогенних зон. Характер кашлю: сухий, вологий. Харкотиння: відходження, кількість, консистенція, колір, запах. Кровохаркання та легенева кровотеча. Відмінності кровохаркання від кровотечі з шлунку, носу та глотки. Фізичне дослідження. Огляд. Деформація грудної клітки внаслідок порушень хребта: лордоз, кіфоз, сколіоз, кіфосколіоз. Інша деформація: емфізематозна грудна клітка. Частота дихання.

Різні форми порушень ритму та частоти дихання. Задишка та ядуха: умови появи та її характер. Види задишки: інспіраторна, експіраторна, змішана. Дифузний ціаноз. Відставання при диханні однієї половини грудної клітки від другої. Пальпація. Визначення резистентності грудної клітки. Голосове тремтіння. Болісність при пальпації. Перкусія. Методика. Поняття про ясний, тупий, тимпанічний перкуторні звуки з фізичної точки зору та їх значення для клініки. Перкусія - посередня і безпосередня. Порівняльна перкусія легень. Місця і послідовність перкусії. Топографічна перкусія. Визначення рухомості легеневого краю.

Тема 3. Методи дослідження органів дихання. Аускультация легень. Основні та додаткові дихальні шуми. Семіотика патологічних ознак при аускультации легень. Типові зміни в ротовій порожнині при хворобах органів дихання. Додаткові методи дослідження легень. Рентгенографія. Комп'ютерна томографія.

Аускультация. Методика та техніка. Загальні правила. Порівняльна аускультация. Фізіологічні дихальні шуми. Везикулярне дихання. Бронхіальне дихання. Класифікація хрипів - сухі, вологі. Крепітація. Шум тертя плеври. Бронхофонія.

Інструментальні та лабораторні методи дослідження бронхолегеневої системи: рентгеноскопія, рентгенографія, томографія, флюорографія, і Комп'ютерна томографія. Ендоскопічні методи: бронхоскопія. Біопсія. Торакоскопія. Пікфлоуметрія. Спірографія. Техніка плевральної пункції. Лабораторні дослідження. Загальноклінічні методи: клінічний аналіз крові та сечі. Аналіз калу на яйця гельмінтів. Аналіз крові на вміст глюкози. Аналіз крові на сифіліс та ВІЧ. Клінічний та бактеріологічний аналіз харкотиння й плеврального пунктату.

Основні синдроми в пульмонології: мукоциліарної недостатності; бронхіальної обструкції; дихальної недостатності; ущільнення легеневої тканини; порожнини у легеневій тканині; підвищення повітряної ємкості легенів; бронхіальної екстазії; накопичення рідини у плевральній порожнині; наявності повітря у плевральній порожнині.

Особливості догляду за "хворими із захворюваннями органів дихання. Перша медична допомога при кровохарканні, легеневій кровотечі. Догляд за хворими з дихальною недостатністю. Оксигенотерапія. Позиційний дренаж.

Типові зміни в ротовій порожнині при захворюваннях органів дихання.

Змістовий модуль 2. Методи дослідження серцево-судинної системи.

Тема 4. Основні методи дослідження серцево-судинної системи. Особливості анамнезу. Огляд та пальпація великих судин. Властивості пульсу. Методика вимірювання артеріального тиску за В.А.Коротковим (правила ВООЗ). Огляд ділянки серця. Пальпація верхівкового або серцевого поштовху. Перкусія границь відносної тупості серця.

Розпитування. Основні скарги при захворюваннях серцево-судинної системи, їх патогенез. Задишка, кашель, кровохаркання, серцебиття. Біль у ділянці серця - локалізація, іррадіація, характер, тривалість, умови виникнення та зникнення. Набряки, порушення діурезу, зниження працездатності.

Огляд. Зовнішній вигляд хворого при порушеннях кровообігу. Ядуха. Вимушене положення; ортопноє: відмінності вимушеного положення при бронхообструктивному синдромі та серцевій недостатності. Диференційний, діагноз ядухи при бронхіальній обструкції та лівовшлуночкової недостатності. Колір шкірних покривів: ціанотичний рум'янець, блідість, акроціаноз. Диференційний діагноз легеневого (дифузного) та серцевого (акроціанозу). Набряки. Механізм виникнення серцевих набряків. Діагностичне значення. Асцит.

Огляд та пальпація серця. Серцевий горб. Наявність пульсації в серцевій, надсерцевій ділянці та яремній ямці. Серцевий та верхівковий поштовх - локалізація, величина, сила, їх значення для клініки. Зміщення верхівкового поштовху.

Перкусія серця. Методика та техніка. Визначення границі відносної та абсолютної тупості серця. Нормальні границі серця. Методика визначення проекції різних відділів серця на передню грудну стінку. Зміщення серця. Зміни границі серцевої тупості при накопиченні рідини в перикарді. Оцінка даних перкусії серця та аорти.

Дослідження пульсу - частота, ритм, наповнення, напруга, величина, швидкість, форма пульсової хвилі. Дефіцит пульсу. Капілярний пульс. Дослідження вен. Варикозне розширення вен нижніх кінцівок.

Артеріальний тиск (АТ). Вимірювання АТ за методом Короткова: максимальний, мінімальний, пульсовий тиск. Поняття про гіпер-, гіпотензію. Осцилографія. Сфігмографія. Капіляроскопія. Флебографія. Центральний венозний тиск, методика визначення. Кіл ь циркулюючої крові. Серцевий викид та периферичний опір, ударний та хвилинний об'єми крові.

Тема 5. Методи дослідження серцево-судинної системи. Аускультация серця. Тони та шуми. Семіотика основних анамнестичних та фізичних симптомів. Типові зміни в ротовій порожнині при серцево - судинних захворюваннях. Роль стоматолога в ранній діагностиці захворювань серцево-судинної системи.

Аускультация серця. Методика та техніка. Аускультация серця в різних фазах дихання, положеннях хворого, у спокої та при фізичному навантаженні. Місця вислуховування серця, проекція клапанів серця на передню грудну стінку. Відмінності систоли від діастоли.

Тони серця. Основні тони серця, механізм їх виникнення (I, II, III, IV тони). Допоміжні тони: тон відкриття мітрального клапана. Основні якісні властивості тонів: сила, тембр, розщеплення, роздвоєння, ритм, їх зміни при патології. Ритм «галопу», маятниковоподібний ритм. Тахікардія. Брадикардія. Аритмія.

Шуми серця. Механізм виникнення. Класифікація. Відмінності органічних шумів від функціональних. Відношення шумів до фаз серцевої діяльності.

Систолічні та діастолічні шуми. Характер, тембр, тривалість. Місця вислуховування, шляхи поширення.

Шум тертя перикарда, відмінність від шумів серця. Дослідження судин. Ширина судинного пучка (см). Огляд, пальпація артерій. Визначення якості артеріальної стінки. Набухання вен, їх пульсація.

Інструментальні та лабораторні методи дослідження системи кровообігу. Електрокардіографія (ЕКГ). Техніка ЕКГ. Стандартні, грудні та однополюсні відведення. Нормативна електрокардіограма: визначення зубців та інтервалів. Синусові тахікардія і брадикардія. Синусова аритмія. Екстрасистоля. Пароксизмальна тахікардія. Миготлива аритмія. Повна атріовентрикулярна блокада. Значення розширення і збільшення зубця S та появи як ознаки некрозу міокарда. Підйом та зниження інтервалу S-T як ознака ішемії міокарда. Патологічні зміни зубця T. Фонокардіографія. Рентгенологічне дослідження серця та судин. Ехокардіографія. Визначення товщини стінок відділів серця, об'єму його камер.

Лабораторні методи дослідження. Значення лабораторних досліджень - загального клінічного аналізу крові, визначення ферментів, трансамінази, креатинфосфокінази, лактатдегідрогенази у діагностиці уражень серця. Біохімічні та імунологічні дослідження. Значення гострофазових реакцій, титру антистрептолізину-Q, антистрептогіалуронідази, антистрептокінази в діагностиці ревматизму та інших запальних уражень серця. Показники ліпідного обміну: холестерин крові. Спектр ліпопротеїдів. Типи гіперліпідемій за Фрідріксоном. Радіоізотопні методи дослідження. Типові зміни в ротовій порожнині при захворюваннях серцево-судинної системи.

Основні клінічні синдроми: синдром стенокардії; резорбтивно - некротичний синдром при вогнищевих ураженнях серця; синдроми порушення серцевого ритму; синдром раптової коронарної смерті; синдроми гострої та хронічної серцевої недостатності; синдром артеріальної гіпертензії; синдром гострої судинної недостатності; синдром порушення функції клапанів серця і семіотика.

Особливості догляду за хворими із захворюваннями серцево - судинної системи. Дослідженню пульсу. Вимірювання артеріального тиску. Визначення добового діурезу і водного балансу. Невідкладна долікарська допомога при серцевому нападі, колапсі, гострому болю в ділянці серця, задишці, ядусі, набряках.

Змістовий модуль 3. Методи дослідження органів травлення.

Тема 6. Особливості анамнезу. Огляд ротової порожнини та живота. Поверхнева та глибока ковзна методична пальпація живота за В.П. Образцовим та М.Д. Стражеском. Перкусія. Аускультация.

Розпитування. Основні скарги при захворюваннях органів травлення, їх патогенез. Біль у животі. Диспепсичні явища: утруднене ковтання; запор, пронос; нудота, блювання, гіркота у роті. Неприємний смак Метеоризм.

Шлункова та кишкова кровотеча, схуднення. Наявність крові та слизу в калі. Наявність глистів, їх члеників.

Огляд. Огляд ротової порожнини: губи, зуби, ясна, язик, слизова оболонка, зів, глотка. Огляд живота у вертикальному і горизонтальному положеннях хворого, розподіл живота на топографічні області. Форма, симетричність живота. Рухомість черевної стінки під час акту дихання. Розвиток венозних колатералей. Видима перистальтика і антиперистальтика шлунка та кишечника. Пальпація органів черевної порожнини. Поверхнева пальпація. Виявлення грижі та розходження м'язів передньої черевної стінки живота. Визначення зон гіперчутливості шкіри: зони Захар'їна-Геда. Болісні місця живота при пальпації. Визначення резистентності та м'язового захисту - дефансу, діагностичне значення симптому. Симптом подразнення очеревини Блюмберга-Щоткіна. Глибока, ковзна, методична пальпація за методом В.П.Образцова і М.Д.Стражеска. Послідовність пальпації кишечника. Дані пальпації: розташування, рухливість, болісність, консистенція, наявність бурчання.

Визначення шуму плескоту. Пальцеве дослідження прямої кишки. Перкусія живота. Топографічна перкусія органів черевної порожнини. Визначення наявності рідини в черевній порожнині. Аускультация живота: шуми перистальтики.

Методи дослідження та семіотика печінки і жовчних шляхів

Розпитування. Скарги. Біль у правому підребер'ї, особливість, характер, сила, іррадіація, тривалість, умови та механізми його виникнення. Диспепсія: зміна апетиту та смаку, відрижка, нудота, блювота, вздуття та бурчання в животі, зміни випорожнень.

Огляд. Жовтяниця. Ксантелазми, судинні зірочки, печінкові долоні, барабанні палички, білі нігті; гінекомастія, порушення росту волосся, еритема долоней. Розширення венозної сітки на передній черевній стінці. Больові точки та зони печінки, жовчного міхура. Френікус-симптом. Симптом Ортнера. Пальпація печінки. Характеристика краю, консистенція, поверхня та болісність печінки. Методика пальпації печінки при асциті - метод флюктуації, симптом плаваючої крижинки. Пальпація жовчного міхура. Синдром Курвуаз'є. Перкусія живота: визначення асцитів. Перкусія границь абсолютної тупості (верхньої і нижньої). Визначення границь печінкової тупості. Розміри печінки за М Курловим.

Тема 7. Семіотика основних симптомів та основні синдроми в гастроентерології. Лабораторні та інструментальні методи дослідження органів травлення. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці захворювань системи травлення. Особливості догляду за хворими. Невідкладна долікарська допомога при блюванні, шлунково-кишковій кровотечі. Тактика лікаря-стоматолога при гострому болю в животі.

Лабораторні методи дослідження. Зондування шлунка. Методика функціонального зондування шлунка. Поняття про базальну і стимульовану секрецію шлунка. рН-метрія. Копрологічне дослідження. Хімічне дослідження реакція на приховану кров (Греггерсена).

Рентгенологічне дослідження. Загальні принципи. Значення методу. *Ендоскопічне дослідження*. Езофагогастроуденоскопія. Колоноскопія. Ректороманоскопія. Значення аспіраційної та прицільної біопсії у діагностиці уражень травного каналу. Цитологічна діагностика. Дослідження зовнішньо- і внутрішньосекреторної функції підшлункової залози за ферментами у крові, сечі та панкреатичному соку. УЗД.

Допоміжні дослідження. Лабораторні дослідження функції печінки: ферментів, білірубіна крові фракційне та жовчних пігментів у сечі, вуглеводів, білків, ліпопротеїдів, мікроелементів (залізо, мідь). Дослідження видільної функції печінки. Дуоденальне зондування. Інструментальні методи: пункційна біопсія печінки. Лапароскопія. радіоізотопне сканування, рентгенологічне дослідження - холецистографія, спленопортографія, пневмоперитонеум, ультразвукова локація печінки та жовчного міхура. Дослідження селезінки. Біль при захворюваннях селезінки: біль у лівому підребер'ї; перкусія селезінки: розміри. Клінічне значення дослідження селезінки. Гепатолієнальний синдром.

Основні клінічні синдроми: больові синдроми, характерні для патології окремих органів черевної порожнини, синдром «гострого живота»; синдром шлункової та кишкової диспепсії; синдром мальдигестії; мальабсорбції; синдром шлункової, кишкової кровотечі; синдроми паренхіматозної та механічної жовтяниць; синдром портальної гіпертензії; синдром гепатоцелюлярної недостатності. Типові зміни слизової оболонки ротової порожнини язика та зубо-щелепної системи при хворобах органів травлення. Роль лікаря-стоматолога в діагностиці шлунково-кишкових захворювань.

Особливості догляду за хворими з патологією травного каналу та гепатобіліарної системи. Невідкладна допомога при блюванні, кровотечі із травного каналу.

Змістовий модуль 4. Методи дослідження нирок та сечовидільної системи.

Тема 8. Особливості анамнезу. Пальпація нирок. Симптом постукування. Аускультация ниркових артерій. Лабораторні та інструментальні методи дослідження.

Семіотика основних симптомів та основні синдроми в нефрології. Особливості догляду за хворими. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці захворювань нирок.

Розпитування. Основні скарги при захворюваннях нирок та сечовивідних шляхів та їх патогенез. Ниркова колька. Набряки, їх локалізація і характер. Головний біль. Нудота. Блювання. Погіршення зору. Задишка. Дизурія Поліурія. Олігурія. Анурія. Ніктурія. Зміна вигляду сечі.

Загальний огляд. Пальпація нирок. Збільшення та зміщення нирок. Симптом Пастернацького. Перкусія та пальпація сечового міхура. Болісні точки при захворюваннях нирок та сечових шляхів.

Лабораторні дослідження. Загальний аналіз сечі. Значення визначення залишкового азоту, сечовини, креатиніну крові. Бактеріологічне дослідження сечі. Проба за Нечипоренком, Аддісом-Каковським. Функціональні проби та візуалізація нирок. Проба за Зимницьким. Ультразвукове, ендоскопічна, рентгенівське дослідження нирок та сечових шляхів. Біопсія нирок. Аортографія ниркових артерій. Прояви захворювань нирок та сечових шляхів з боку слизової оболонки ротової порожнини та зубо-щелепної системи. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці та профілактиці захворювань нирок.

Основні синдроми при патології нирок та сечовивідних шляхів: сечовий; нефротичний; гіпертензивний; ниркової недостатності (гострої, хронічної, уремії); ниркова колька.

Догляд за хворими із захворюваннями нирок і сечовивідних шляхів. Порушення діурезу. Збирання сечі для дослідження: загального, за Зимницьким, Аддісом-Каковським, Нечипоренком. Визначення добового діурезу, водного балансу. Особливості догляду хворого з деякими захворюваннями нирок. Перша медична допомога при нирковій кольці, гострій затримці сечі. Техніка катетеризації сечового міхура м'яким катетером.

Змістовий модуль 5. Методи дослідження системи крові.

Тема 9. Анамнез. Особливості огляду, пальпації, перкусії та аускультатії внутрішніх органів при патології системи крові. Клінічний аналіз крові. Дослідження кісткового мозку. Особливості догляду за хворими. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці захворювань крові. Основні синдроми в гематології. Невідкладна долікарська допомога при масивній кровотечі.

Розпитування, збір скарг/Загальна слабкість. Головний біль. Загострення проявів стенокардії. Зниження працездатності. Підвищення температури тіла, свербіння шкіри, зміна апетиту, схуднення. Поява геморагій на шкірі. Кровотеча з носа, ясен, шлунка, матки. Венозний та артеріальний тромбоз. Лихоманка. Збільшення лімфатичних вузлів. Біль у лівому підребер'ї, тяжкість та біль у правому підребер'ї, біль в кістках, їх характер.

Огляд. Блідість або почервоніння шкіри, слизової оболонки порожнини рота; наявність крововиливів, їх вигляд. Жовтяниця. Стан трофіки шкіри - сухість, злущування, ломкість волосся. Типові зміни слизової оболонки ротової порожнини та язика при патології системи крові.

Пальпація. Лімфатичні вузли, спаяність їх зі шкірою, тканинами, між собою, їх збільшення, консистенція, системність. Збільшення селезінки, печінки.

Перкусія. Визначення розмірів печінки та селезінки. Болісність при перкусії по кістках.

Лабораторні та інструментальні методи дослідження. Нормальний склад крові. Морфологія крові. Еритроцити. Зменшення та збільшення кількості еритроцитів, гемоглобіну, Еритроцитарні індекси. Кольоровий показник. Гіперхромія та гіпохромія. Макроцити та мікроцити. Ретикулоцити. Патологічні форми еритроцитів. Лейкоцити. Нормальна лейкоцитарна формула, її зміни при різних патологічних станах. Лейкоцитоз, лейкопенія. Тромбоцити. Тромбоцитопенія. Зсідання крові. Рекальцифікація плазми крові та

інші проби на загальне з'єднання крові. Поняття про протромбіновий час. Тривалість кровотечі за Дюком. Ретракція кров'яного згустка. Агрегація тромбоцитів.

Поняття про пункцію кісткового мозку, лімфатичних вузлів, трепанобіопсію, лімфографію. Імунологічні та генетичні дослідження патології системи крові.

Ознаки захворювань системи крові з боку слизової оболонки ротової порожнини та зубо-щелепно-ї системи.

Основні клінічні синдроми, анемічні синдроми; синдром агранулоцитозу; мієло- та лімфопроліферативні синдроми; синдроми порушення плазмового та мікроциркуляторного гемостазу.

Догляд за хворими із захворюваннями крові та органів кровотворення: Особливості догляду за порожниною рота, шкірою. Невідкладна допомога при гострій кровотечі. Підготовка системи і участь у переливанні крові та її компонентів. Спостереження за хворим під час та після процедури.

Змістовий модуль 6. Методи дослідження ендокринної системи і семіотика проявів алергії

Тема 10. Особливості анамнезу, загального огляду. Пальпації, перкусії та аускультатії внутрішніх органів. Основні синдроми в ендокринології. Догляд за хворими. Роль лікаря стоматолога в ранній діагностиці захворювань ендокринної системи. Невідкладна долікарська допомога при втраті свідомості (комі), судоммах.

Основні скарги при захворюваннях ендокринної системи та порушеннях обміну речовин, їх патогенез: спрага, поліурія, зміна апетиту, смаку, порушення сну, зниження пам'яті, психічна збудливість, пітливість, мерзлякуватість, шум у вухах, припливи крові до голови, свербіння шкіри, значне зниження маси тіла або швидкий розвиток ожиріння. Збільшення кінцівок.

Огляд. Загальний вигляд хворого: збільшення об'єму шиї, акромегалія, гігантизм, нанізм, кахексія. Зміна виразу обличчя хворого. Випуклі очі, рідке кліпання. Широке, кругле, без зморшок обличчя. Значне збільшення нижньої щелепи та розходження зубів (діастема). Збільшення язика, жінкоподібне обличчя у чоловіків. Чоловічий тип рослинності у жінок. Форма кісток - (рука акушера). Ріст більше 195 см, менше 130 см. Особливості будови скелета. Шкіра - блідість обличчя з жовтим відтінком, гіперемія, бронзове забарвлення слизових оболонок, шкіри, долонь; суха шкіра, гладенька, волога шкіра. Потовщення шкіри. Набряк шкіри. Атрофія шкіри на стегнах та животі - стрії червоні, фіолетові. Розчоси шкіри, Фурункульоз. Відкладання холестерину в шкірі (ксантеми). Ломкість нігтів. Волосся - жіночий тип оволосіння у чоловіків, посилений ріст волосся, випадання волосся, повік, брів, вусів. Підшкірна клітковина - аномальний розподіл на обличчі, стегнах, тулубі.

Пальпація. Дослідження щитоподібної залози. Виявлення розмірів, вузлів у щитоподібній залозі.

Лабораторні та функціональні дослідження. Визначення рівня гормонів у крові. Вміст кальцію, фосфору, калію, хлоридів. Глюкоза в крові та сечі. Тест толерантності до глюкози. Визначення основного обміну. Радіоізотопні методи дослідження - поглинення щитоподібною залозою. Сканування щитоподібною залозою. Рентгенологічне дослідження кісток, щитоподібною залозою, турецького сідла, відкладення кальцію в щитоподібній залозі. Термографія - „гарячі вогнища". Ультразвукове дослідження щитоподібною залозою, наднирникових залоз. Комп'ютерна томографія. Ангіографія. Типові зміни в ротовій порожнині при ендокринних захворюваннях. Роль лікаря - стоматолога у ранній діагностиці та профілактиці ендокринних захворювань.

Основні клінічні синдроми: гіперглікемічний, гіпоглікемічний, гіперосмолярний, тиреотоксичний, гіпотиреодний, кушингоїдний, акромегалічний.

Особливості догляду за хворими з захворюваннями ендокринної системи та порушеним обміном речовин. Правила зберігання сечі для визначення вмісту цукру. Невідкладна долікарська допомога хворим на цукровий діабет при непритомності, хворим з наднирковою недостатністю при колапсі.

Тема 11. Методи дослідження і семіотика проявів алергії. Збір скарг, анамнезу, об'єктивне обстеження хворих з алергіями. Допоміжні методи дослідження в алергології. Основні синдроми в алергології. Особливості догляду за хворими з алергіями.

Поняття про імунну систему та алергію. Типи алергічних реакцій.

Розпитування. Основні скарги: свербіння шкіри, пропасниця, набряк, висипи, пухирі, утруднене дихання, надсадний кашель, напади задухи, слабкість, почуття страху, головний біль, нудота, озноб. Алергологічний анамнез. Наявність астми.

Огляд. Зміни шкіри у вигляді еритеми, кропивниці, локального набряку, сиплості голосу, утруднене та хрипле дихання, тахіпноє. Місця висипу, особливості, типи пухирів, їх колір, межі, консистенція. Лихоманка, набряк губ, повік, щік, статевих органів, язика, глотки, гортані. Порушення дихання та ковтання. Збільшення лімфатичних вузлів. Зміни слизових оболонок носа, очей - риніт, кон'юнктивіт. Епідермоліз. Следи укусів комах, ін'єкцій. Варіанти перебігу в разі розвитку анафілактичного шоку. Порушення свідомості, колапс, шкірні висипні реакції, судоми. Біль у серці, животі - синдром (псевдо) «гострого живота».

Методи лабораторної діагностики. Клінічні, алергологічні, імунологічні тести. Загальний аналіз крові. Еозинофілія. Визначення імуноглобулінів, титру комплекменту, реакція дегрануляції базофільних гранулоцитів, лізису нейтрофілів. Визначення Т- та В-лімфоцитів. Алергічні діагностичні проби. Шкірні. Внутрішньошкірна (з алергеном). Елімінаційні проби - припинення контакту з алергеном. Ознаки алергії та імунних порушень з боку слизової оболонки ротової порожнини і зубо-щелепної системи.

Основні клінічні синдроми: ангіоневротичний набряк, кропив'янка, сінна лихоманка, анафілактичний шок, синдром Лайєлла.

Особливості догляду за хворими і проявами алергії. Невідкладна долікарська допомога хворим з анафілактичним шоком, ангіоневротичним набряком, кропивницею.

Тема 12. Контроль змістового модулю. Модульний контроль.

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Аудиторні		Самостійна робота студента	Індивідуальна робота
		Лекції	Практичні заняття		
1	2	3	4	5	6
<i>Змістовий модуль 1. Схема історії хвороби. Методи дослідження органів дихання.</i>					
Тема 1. Ознайомлення студентів із завданнями клініки внутрішніх хвороб та організацією догляду за хворими. Схема історії хвороби. Методи збору	8	2	2	4	

анамнезу та фізичного обстеження хворих. Загальний огляд хворих.					
Тема 2. Методи дослідження органів дихання. Особливості анамнезу. Огляд і пальпація грудної клітки. Визначення голосового тремтіння. Методика та техніка перкусії легень. Порівняльна та топографічна перкусія. Семіотика патологічних ознак при перкусії.	6	2	2	2	
Тема 3. Методи дослідження органів дихання. Аускультация легень. Основні та додаткові дихальні шуми. Семіотика патологічних ознак при аускультации легень. Типові зміни в ротовій порожнині при хворобах органів дихання. Додаткові методи дослідження легень. Рентгенографія. Комп'ютерна томографія.	7	2	2	3	
<i>Змістовий модуль 2. Методи дослідження серцево-судинної системи.</i>					
Тема 4. Основні методи дослідження серцево-судинної системи. Особливості анамнезу. Огляд та пальпація великих судин. Властивості пульсу. Методика вимірювання артеріального тиску за В.А.Коротковим (правила ВООЗ). Огляд ділянки серця. Пальпація верхівкового або серцевого поштовху. Перкусія границь відносної тупості серця.	6	2	2	2	
Тема 5. Методи дослідження серцево-судинної системи. Аускультация серця. Тони та шуми. Семіотика основних анамнестичних та фізичних	8	2	2	4	

симптомів. Типові зміни в ротовій порожнині при серцево - судинних захворюваннях. Роль стоматолога в ранній діагностиці захворювань серцево-судинної системи.					
<i>Змістовий модуль 3. Методи дослідження органів травлення.</i>					
Тема 6. Методи дослідження органів травлення. Особливості анамнезу. Огляд ротової порожнини та живота. Поверхнева та глибока ковзна методична пальпація живота за В.П. Образцовим та М.Д. Стражеском. Перкусія. Аускультация. Методи дослідження та семіотика печінки і жовчних шляхів.	6	2	2	2	
Тема 7. Семіотика основних симптомів та основні синдроми в гастроентерології. Лабораторні та інструментальні методи дослідження органів травлення. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці захворювань системи травлення. Особливості догляду за хворими. Невідкладна долікарська допомога при блюванні, шлунково-кишковій кровотечі. Тактика лікаря-стоматолога при гострому болю в животі.	5		2	3	
<i>Змістовий модуль 4. Методи дослідження нирок та сечовидільної системи.</i>					
Тема 8. Методи дослідження нирок та сечовидільної системи. Особливості анамнезу. Пальпація нирок. Симптом постукування. Аускультация ниркових артерій. Лабораторні та	8	2	2	4	

інструментальні методи дослідження. Семіотика основних симптомів та основні синдроми в нефрології. Особливості догляду за хворими. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці захворювань нирок.					
<i>Змістовий модуль 5. Методи дослідження системи крові.</i>					
Тема 9. Методи дослідження системи крові. Анамнез. Особливості огляду, пальпації, перкусії та аускультації внутрішніх органів при патології системи крові. Клінічний аналіз крові. Дослідження кісткового мозку. Особливості догляду за хворими. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці захворювань крові. Основні синдроми в гематології. Невідкладна долікарська допомога при масивній кровотечі.	6		2	4	
<i>Змістовий модуль 6. Методи дослідження ендокринної системи і семіотика проявів алергії.</i>					
Тема 10. Методи дослідження ендокринної системи. Особливості анамнезу, загального огляду. Пальпації, перкусії та аускультації внутрішніх органів. Основні синдроми в ендокринології. Догляд за хворими. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці захворювань ендокринної системи. Невідкладна долікарська допомога при втраті свідомості (комі), судомах.	8	2	2	4	
Тема 11. Методи дослідження					

і семіотика проявів алергії. Збір скарг, анамнезу, об'єктивне обстеження хворих з алергіями. Допоміжні методи дослідження в алергології. Основні синдроми в алергології. Особливості догляду за хворими з алергіями.	4		2	2	
Тема 12. Контроль змістового модулю. Модульний контроль.			2		
Виконання індивідуальної СРС				11	
Підсумковий модульний контроль	7		2	5	
УСЬОГО ГОДИН	90	16	24	50	

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№ п/п	Тема	К-сть годин
1.	Вступна лекція. Значення внутрішньої медицини в системі підготовки лікаря-стоматолога. Схема історії хвороби. Методи збору анамнезу та фізичного обстеження хворих. Загальний огляд хворих.	2
2.	Дослідження органів дихання. Анамнез, огляд, пальпація, перкусія. Основні синдроми при патології органів дихання.	2
3.	Симптоми при захворюваннях органів дихання на підставі аускультативної легень. Інструментальні методи дослідження. Типові зміни в ротовій порожнині при хворобах органів дихання.	2
4.	Скарги та симптоми при захворюваннях серцево-судинної системи. Методика вимірювання артеріального тиску за В.А.Коротковим (правила ВООЗ). Огляд, пальпація та перкусія ділянки серця.	2
5.	Аускультативна серця. Нормальні тони серця. Основні симптоми та синдроми при вислуховуванні патологічних тонів серця та шумів. Роль стоматолога в ранній діагностиці захворювань серцево-судинної системи.	2
6.	Дослідження органів травлення. Анамнез, огляд. Значення методу пальпації для діагностики захворювань шлунково-кишкового тракту. Лабораторні та інструментальні методи дослідження. Основні синдроми при захворюваннях органів травлення.	2
7.	Обстеження хворих із захворюваннями органів кровотворення. Клінічний аналіз крові. Аналіз коагулограми. Основні клінічні синдроми в гематології. Зміни в порожнині рота у хворих на гематологічні захворювання.	2

8.	Клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики захворювань ендокринної системи і порушення обміну речовин. Цукровий діабет. Етіологія, патогенез, клініка, принципи лікування.	2
	Всього	16

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№ п/п	Теми практичних занять	Кількість годин
1.	Ознайомлення студентів із завданнями клініки внутрішніх хвороб та організацією догляду за хворими. Схема історії хвороби. Методи збору анамнезу та фізичного обстеження хворих. Загальний огляд хворих.	2
2.	Методи дослідження органів дихання. Особливості анамнезу. Огляд і пальпація грудної клітки. Визначення голосового тремтіння. Методика та техніка перкусії легень. Порівняльна та топографічна перкусія. Семіотика патологічних ознак при перкусії.	2
3.	Методи дослідження органів дихання. Аускультация легень. Основні та додаткові дихальні шуми. Семіотика патологічних ознак при аускультации легень. Типові зміни в ротовій порожнині при хворобах органів дихання. Додаткові методи дослідження легень. Рентгенографія. Комп'ютерна томографія.	2
4.	Основні методи дослідження серцево-судинної системи. Особливості анамнезу. Огляд та пальпація великих судин. Властивості пульсу. Методика вимірювання артеріального тиску за В.А.Коротковим (правила ВООЗ). Огляд ділянки серця. Пальпація верхівкового або серцевого поштовху. Перкусія границь відносної тупості серця.	2
5.	Методи дослідження серцево-судинної системи. Аускультация серця. Тони та шуми. Семіотика основних анамнестичних та фізичних симптомів. Типові зміни в ротовій порожнині при серцево-судинних захворюваннях. Роль стоматолога в ранній діагностиці захворювань серцево-судинної системи.	2
6.	Методи дослідження органів травлення. Особливості анамнезу. Огляд ротової порожнини та живота. Поверхнева та глибока ковзна методична пальпація живота за В.П.Образцовим та М.Д.Стражеском. Перкусія. Аускультация. Лабораторні та інструментальні методи дослідження.	2
7.	Семіотика основних симптомів та основні синдроми в гастроентерології. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці захворювань системи травлення. Особливості догляду за хворими. Невідкладна долікарська допомога при блюванні, шлунково-кишковій кровотечі. Тактика лікаря-стоматолога при гострому болю в животі.	2
8.	Методи дослідження нирок та сечовидільної системи. Особливості анамнезу. Пальпація нирок. Симптом постукування. Аускультация ниркових артерій. Лабораторні та інструментальні методи дослідження. Семіотика основних симптомів та основні синдроми в нефрології. Особливості догляду за хворими. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці захворювань нирок.	2
9.	Методи дослідження системи крові. Анамнез. Особливості огляду, пальпації, перкусії та аускультации внутрішніх органів при патології системи крові. Клінічний аналіз крові. Дослідження кісткового мозку. Особливості догляду за хворими. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці захворювань крові.	2

	Основні синдроми в гематології. Невідкладна долікарська допомога при масивній кровотечі.	
10.	Методи дослідження ендокринної системи. Особливості анамнезу, загального огляду. Пальпації, перкусії та аускультації внутрішніх органів. Основні синдроми в ендокринології. Догляд за хворими. Роль лікаря стоматолога в ранній діагностиці захворювань ендокринної системи. Невідкладна долікарська допомога при втраті свідомості (комі), судомах.	2
11.	Методи дослідження і семіотика уражень імунної системи та проявів алергії. Збір скарг, анамнезу, об'єктивне обстеження хворих з алергією. Допоміжні методи дослідження в алергології. Основні синдроми в алергії. Особливості догляду за хворими з алергією.	2
12.	Модульний контроль.	2
Всього:		24

13. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Види СРС	К-сть годин	Види контролю
1.	Підготовка до практичних занять та лекцій.	22	Поточний контроль на практичних заняттях
2.	Опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять: <ol style="list-style-type: none"> 1. Робота приймального та загально терапевтичного відділень. Особиста гігієна та харчування хворого. Типові дієти. Принципи лікування: медикаментозне, фізіотерапевтичне, санаторно-курортне. Значення психотерапевтичного впливу лікаря. Термометрія. Типи лихоманок. Антропометрія. Конституційний тип. Поняття про ожиріння та кахексію. 2. Методи дослідження органів дихання. Семіотика основних симптомів. Особливості догляду за хворими з патологією органів дихання. Невідкладна долікарська допомога при асфіксії, кровохарканні та легеневій кровотечі. 3. Спірографія. Основні показники функції зовнішнього дихання та їх зміни при бронхо-легеневій недостатності. Пневмотахометрія. Пікфлоуметрія. 4. Методи дослідження серцево-судинної системи. Семіотика основних симптомів. Особливості догляду за хворими. Невідкладна долікарська допомога при раптовій зупинці кровообігу, колапсі, гострому болю в ділянці серця, задишці, ядусі. 5. Електрокардіографія. Методика запису 	12	Підсумковий модульний контроль

	<p>ЕКГ. Характеристика нормальної електрокардіограми. Фонокардіографія. Методика запису ФКГ. Характеристика нормальної фонокардіограми.</p> <p>6. Діагностичне значення зміни кількості гемоглобіну, еритроцитів, лейкоцитів, ретикулоцитів, тромбоцитів, вирахування кольорового показника. Зміни морфології червоної крові. Клінічне тлумачення швидкості осідання еритроцитів, осмотичної стійкості еритроцитів. Лейкоцитарна формула, її зміни при патології. Коагулограма в нормі і при патології. Демонстрація техніки забору крові для клінічного дослідження.</p> <p>7. Методи дослідження органів травлення, печінки та жовчовивідних шляхів. Особливості догляду за хворими. Невідкладна долікарська допомога при блювоті, профузному проносі, кровотечі з травного каналу.</p> <p>8. Методи дослідження і семіотика нирок та сечовидільної системи. Особливості догляду за хворими.</p>		
3.	Індивідуальна СРС	11	Підсумковий модульний контроль
4.	Підготовка до підсумкового модульного контролю	5	Підсумковий модульний контроль
	Всього годин	50	

14. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

- Виступи на науковому студентському гуртку.
- Участь у наукових конференціях.
- Публікація доповідей у вигляді тез та статей у періодичній науковій пресі (журнали, збірники наукових праць).
- Виготовлення наочності згідно навчальних програм (таблиці, муляжі, наочні приладдя, графологічні схеми практичних занять).
- Написання рефератів

15. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Змістовий модуль 1. Схема історії хвороби. Методи дослідження органів дихання.

1. Поняття про лікувально-охоронний режим, особисту гігієну та санітарний режим лікувального закладу.
2. Організація дієтичного харчування хворих. Типові дієти.

3. Принципи медичної етики та деонтології у спілкуванні з хворими та співробітниками.
4. Невідкладна долікарська допомога при асфіксії.
5. Невідкладна долікарська допомога при колапсі, анафілактичному шоку.
6. Невідкладна долікарська допомога при раптовій зупинці кровообігу. Методика серцево-легеневої реанімації.
7. Невідкладна долікарська допомога при блюванні та шлунково-кишковій кровотечі.
8. Невідкладна долікарська допомога при нападі гострого болю у грудях.
9. Тактика при нападі болю в животі.
10. Невідкладна долікарська допомога при масивній крововтраті.
11. Невідкладна долікарська допомога при комі та судомах.
12. Особливості анамнезу та фізичні дослідження при хворобах органів дихання. Зміни слизової оболонки ротової порожнини.
13. Лабораторні та інструментальні дослідження при хворобах органів дихання.
14. Особливості догляду за хворими із захворюваннями органів дихання.
15. Механізм основних симптомів хвороб органів дихання.
16. Основні синдроми в пульмонології та їх походження.

Змістовий модуль 2. Методи дослідження серцево-судинної системи.

17. Особливості анамнезу та фізичне дослідження хворого із захворюваннями системи кровообігу. Ознаки з боку слизової оболонки ротової порожнини.
18. Лабораторні та інструментальні дослідження при хворобах серцево-судинної системи.
19. Методика реєстрації та оцінки ЕКГ. Ознаки некрозу міокарда на ЕКГ.
20. Клініко-електрокардіографічна діагностика екстрасистолії, аорксізмальної тахікардії, миготливої аритмії та повної атріовентрикулярної блокади.
21. Семіотика основних симптомів хвороб серцево-судинної системи.
22. Особливості догляду за хворими з патологією серцево-судинної системи.
23. Основні синдроми в кардіології.

Змістовий модуль 3. Методи дослідження органів травлення.

24. Особливості анамнезу та фізичні дослідження при хворобах органів травлення та гепатобіліарної системи. Ознаки з боку ротової порожнини.
25. Лабораторні та інструментальні дослідження при хворобах органів травлення та гепатобіліарної системи.
26. Семіотика хвороб органів травлення та гепатобіліарної системи.
27. Основні синдроми в гастроентерології.
28. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці патології органів травлення.
29. Особливості догляду за хворими з гастроентерологічними та гепатологічними захворюваннями.
30. Особливості анамнезу, фізичне, лабораторне та інструментальне дослідження нирок і сечовидільної системи. Зміни слизової оболонки ротової порожнини. Догляд за цими хворими.

Змістовий модуль 4. Методи дослідження нирок та сечовидільної системи.

31. Нефротичний синдром: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
32. Сечовий синдром: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.
33. Синдром гострої ниркової недостатності: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та

інструментальні методи діагностики.

34. Синдром хронічної ниркової недостатності: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.

35. Гострий та хронічний гломерулонефрит: основні клінічні прояви, діагностика.

36. Гострий та хронічний пієлонефрит: основні клінічні прояви, діагностика.

Змістовий модуль 5. Методи дослідження системи крові.

37. Анемічний синдром; етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.

38. Гіперпластичний синдром при хворобах органів кровотворення: етіологія, патогенез, клінічні, лабораторні та інструментальні методи діагностики.

39. Геморагічні синдроми: класифікація, патогенез, клінічні та лабораторні методи діагностики.

40. Анемії: класифікація, основні синдроми.

41. Залізодефіцитна анемія: патогенез, клінічні прояви, лабораторні критерії.

42. В₁₂-фолієводефіцитна анемія: патогенез, клінічні прояви, лабораторні критерії.

43. Гемолітична анемія: класифікація, основні синдроми, лабораторні критерії.

44. Гемофілія: класифікація, основні клінічні прояви, лабораторна діагностика.

45. Тромбоцитопенічна пурпура: основні клінічні прояви, лабораторна діагностика.

46. Геморагічний васкуліт (хвороба Шенляйн–Геноха): основні клінічні прояви, лабораторна діагностика.

Змістовий модуль 6. Методи дослідження ендокринної системи і семіотика проявів алергії.

47. Цукровий діабет: класифікація, основні симптоми та синдроми, лабораторна діагностика.

48. Поняття про алергози. Патогенез та типи алергічних реакцій.

49. Алергічні реакції негайного типу. Анафілактичний шок. Гострі токсикоз-алергічні реакції (ГТАР); кропив'янка, набряк Квінке. Сироваткова хвороба. Етіологія. Механізм розвитку. Види і форми анафілаксії. Клініка. Перебіг. Принципи лікування. Невідкладна допомога при тяжкій і анафілактичній формах.

16. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ТА РОБІТ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

організація догляду за хворими з патологією внутрішніх органів;

-надання невідкладної долікарської допомоги при асфіксії, колапсі;

-надання невідкладної долікарської допомоги при нападі болю в ділянці серця, раптовій зупинці кровообігу;

-надання невідкладної долікарської допомоги при блюванні, шлунково-кишковій кровотечі, масивній крововтраті;

-надання невідкладної долікарської допомоги при втраті свідомості (комі), судомах;

-надання невідкладної долікарської допомоги при гіпертермії, анафілактичному шоці;

-надання невідкладної долікарської допомоги при гострому болю в животі;

-обстеження хворих з патологією внутрішніх органів за допомогою фізичних, лабораторних та інструментальних методів;

-вміння тлумачити одержані результати інструментально-лабораторних обстежень;

- виконувати термометрію антропометричні виміри, вимірювання артеріального тиску за методом Короткова,
- виконувати накладання компресу, грілки, пухира з льодом, джгута;
- проводити промивання шлунку, встановлення клізми;
- проводити ін'єкції лікарських речовин (підшкірні, внутрішньом'язеві, внутрішньовенні).
- спілкування з хворими та співробітниками з дотриманням принципів медичної етики та деонтології;
- вирішення ситуаційних задач;
- відпрацювання практичних навичок на муляжах та біля ліжка вагітної;
- ведення медичної документації.

17. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

Протягом вивчення дисципліни всі види діяльності студента підлягають контролю, як поточному (на кожному занятті), так і підсумковому (під час контрольних заходів).

Модульний контроль – це діагностика засвоєння студентом матеріалу модулю (залікового кредиту). Семестр закінчується підсумковим модульним контролем.

Початковий контроль знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і включає в себе перевірку знань теоретичного та практичного матеріалу, який вивчався на попередніх курсах, що проводиться методом фронтального усного опитування, або написання контрольних робіт, для чого використовуються питання для контрольних робіт.

Поточний контроль знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і включає перевірку знань теоретичного матеріалу та контроль оволодіння практичними навичками, які передбачені методичними розробками занять з відповідних тем. Перевірка знань студентів здійснюється за допомогою усного фронтального опитування, вирішування тестових завдань різного ступеня важкості, розв'язування типових та нетипових ситуаційних задач, а також під час перевірки правильності виконання лабораторно-дослідницьких завдань.

Проміжний контроль знань студентів проводиться під час проведення підсумкових контрольних робіт під час останнього заняття змістовного модуля.

Підсумковий контроль знань студентів здійснюється на останньому практичному занятті після завершення модуля у формі підсумкового модульного контролю. У студентів з'ясовують знання теоретичного матеріалу (згідно переліку питань). Поряд з цим студенти виконують практичну роботу, що додається до білета та розв'язують ситуаційні завдання, що також враховується при оцінюванні їх знань.

Підсумковий модульний контроль (ПМК) здійснюється після завершення вивчення усіх тем модуля на останньому контрольному занятті з модуля.

До підсумкового модульного контролю допускаються студенти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття та одержали на них позитивні оцінки («5», «4», «3»), а також при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Студенту, який з поважних чи без поважних причин мав пропуски навчальних занять, дозволяється відпрацювати академічну заборгованість до певного визначеного терміну.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент під час складання підсумкового модульного контролю, становить 80.

Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав *не менше 50 балів*.

Таким чином, частки результатів оцінювання поточної навчальної діяльності і підсумкового модульного контролю становлять відповідно 60% та 40%.

Підсумковий модульний контроль з лікарської токсикології проводиться в письмовій формі шляхом написання студентами підсумкової роботи, яка включає 3 теоретичні питання, виконання практичної частини і ситуаційні та тестові завдання. Оцінювання відповіді студента проводиться у відповідності до розроблених та затверджених критеріїв оцінок з лікарської токсикології.

Максимальна кількість балів модульного підсумкового контролю дорівнює 80.

Модуль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 50 балів.

Написання письмової роботи включає:

1. Контроль рівня теоретичної підготовки студентів. Кожному студенту пропонується 3 теоретичних завдання, які оцінюються в 10 балів за кожне *(всього 30 балів)*

2. Перевірка рівня засвоєння практичних вмінь і навичок проводиться шляхом виписування та корегування рецептів на лікарські препарати з вказанням належності останніх до певних фармакологічних груп та показів до їх застосування, токсикологічної характеристики запропонованого лікарського засобу. *(всього 30 балів)*.

3. Вирішення ситуаційної задачі (10 балів) та 10 тестових завдань - правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 1 бал *(всього 20 балів)*

18. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Під час оцінювання засвоєння кожної теми студенту виставляються оцінки за 4 - бальною (традиційною) шкалою та за 200-бальною шкалою з використанням прийнятих та затверджених критеріїв оцінювання для відповідної навчальної дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми.

Студент повинен отримати оцінку з кожної теми. Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали залежно від кількості тем.

Вага кожної теми у межах одного модуля в балах має бути однаковою. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки. Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як арифметична сума балів за кожне заняття та за індивідуальну роботу. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач за поточну діяльність під час вивченні навчальної дисципліни, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем з додаванням балів за індивідуальне завдання здобувача, але не більше 200 балів.

Розподіл балів за поточну діяльність

В	С	Т	а	л	ь	н	и	х	г	о	д	и	з	н	и	х	м	о	д	у	р	п	р	а	к	т	и	К	о	н	в	е	р	т	а	ц	і	я	у	б	а	л	и	т	р	а	д	и	ц	і	й	н	и	х	о	ц	і	н	о	к	М	і	н	і	м	а
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

			Традиційні оцінки				Бали за виконання індивідуального завдання	
			"5"	"4"	"3"	"2"		
Модуль 1 90/3	-	11	10	8	6	0	10	76

*Мінімальна кількість балів для студентів денної форми навчання, яку може набрати студент при вивченні модуля, вираховується шляхом укладання кількості балів, що відповідають оцінці «задовільно» на кожному занятті: **76=6 балів x 11 тем+10 бали ІСРС.***

*Максимальна кількість балів для студентів денної форми навчання, яку може набрати студент при вивченні модуля, вираховується шляхом укладання кількості балів, що відповідають оцінці «відмінно» на кожному занятті: **120=10 балів x 11 тем+10 бали ІСРС.***

19. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

19.1. Базова

1. Нетяженко В.З., Сьоміна А.Г. Присяжнюк М.С. Загальний та спеціальний догляд за хворими. - К.: Здоров'я. 1993.- 304 с.
2. Пропедевтика внутрішніх хвороб /За ред. Ю.І.Децика./ - К.: Здоров'я, 1998.
3. Шулипенко Н.М. Общий и специальный уход за больными терапевтического профиля: учебно-медицинское пособие. - К., 1998.
4. Пелещук А.П., Передерій В.Г, Рейдерман М.І. Фізичні методи дослідження в клініці внутрішніх хвороб: навчальний посібник. - К., Здоров'я, 1993.
5. Данілевський М.Ф., Несин О.Ф., Рахній Ж.І. Захворювання слизової оболонки порожнини рота. - К. Здоров'я, 1998, с.218-314.

18.2. Допоміжна

1. Синдромна діагностика та невідкладна терапія. Навчальний посібник. Під ред. проф. М.С.Расіна. - Полтава, 1995, - 200 с..
2. Василюк В.М. Семіотика і діагностика внутрішніх хвороб. - Тернопіль, 1997- 110с.
3. Банченко Г.В., Ю.М.Максимовский, В.М.Гришин.// Язык - "зеркало" организма.-М. 2000.-С .218 -306.

18.3. Інформаційні ресурси

1. <http://moodle.bsmu.edu.ua>
2. Сайт кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб - http://prop_therapy@bsmu.edu.ua/
3. Сайт МОЗ України - <http://www.moz.gov.ua>

20. УКЛАДАЧІ ДОВІДНИКА ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУСУ)

1. Васюк Валентина Леонідівна, д.м.н., доцент
2. Бобкович К.О., к.м.н., доцент

